

บทที่ 4

สิทธิการใช้น้ำของประเทศไทยตามโครงการโขง ชี มูล

จากการศึกษาในหัวข้อเรื่อง ข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงที่ยั่งยืน ในบทที่ผ่านมา ทำให้เราทราบมาแล้วว่า รัฐบาลที่มีความประสงค์จะใช้น้ำจากระบบแม่น้ำโขง มีหน้าที่สำคัญอยู่ 4 ประการ

1. ต้องใช้น้ำจากระบบแม่น้ำโขงอย่างเป็นธรรมและสมเหตุสมผล โดยพิจารณาจากปัจจัยและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (all relevant factors and circumstance) (มาตรา 5)
2. ต้องรักษากฎการไหลของน้ำในแม่น้ำโขง (มาตรา 6)
3. ต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้น้ำ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายที่ร้ายแรงแก่รัฐอื่น (มาตรา 7)
4. ต้องแจ้งหรือปรึกษาหารือกับคณะกรรมการร่วม ก่อนที่จะดำเนินโครงการใดๆ ที่มีผลกระทบต่อลำน้ำประธาน (มาตรา 5)

ในบทนี้จะได้ศึกษาต่อไปว่า ตามหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงที่ยั่งยืน ประเทศจะมีสิทธิดำเนินโครงการโขง ชี มูล โดยการผันน้ำจากแม่น้ำโขง เข้ามาภายในประเทศ และเก็บกักน้ำจากแม่น้ำมูล แม่น้ำชี ซึ่งสาขาของแม่น้ำโขง ไว้ใช้ประโยชน์ภายในประเทศได้หรือไม่ ในการพิจารณาปัญหานี้ จะแยกพิจารณาเป็นรายประเด็น คือ

1. ข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงที่ยั่งยืน จะมีผลใช้บังคับกับโครงการโขง ชี มูล หรือไม่ เนื่องจากว่าโครงการโขง ชี มูล เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ในขณะที่ข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงที่ยั่งยืนมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน 2538 เป็นต้นมา

2. การที่ข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงที่ยั่งยืน มีผลใช้บังคับต่อระบบน้ำทั้งหมด ซึ่งรวมถึงการใช้น้ำจากแม่น้ำมูล ชี ด้วยนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจะขัดต่อหลักใช้อำนาจอธิปไตยเพื่อดินแดนของประเทศไทยหรือไม่

3. การดำเนินโครงการโขง ชี มูล ของประเทศไทย ด้วยการผันน้ำจากแม่น้ำโขง จำนวน 6,580 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปีมาใช้ภายในประเทศ โดยพยายามรักษาสภาพการไหลของน้ำในแม่น้ำโขง ถือเป็นการใช้สิทธิที่เป็นธรรมตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงความร่วมมือหรือไม่

4. ก่อนดำเนินโครงการโขง ชี มูล ประเทศไทยมีหน้าที่ต้องแจ้ง หรือปรึกษาหารือหรือไม่ เนื่องจากในข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงที่ยั่งยืน กำหนดให้รัฐที่ประสงค์จะดำเนินโครงการใดๆ บนลำน้ำสาขา และบนแม่น้ำโขง มีหน้าที่ต้องปรึกษาหารือหรือแจ้งให้คณะกรรมการร่วมทราบก่อนดำเนินโครงการ

1 กฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้บังคับกับโครงการโขง ชี มูล

ประเด็นนี้เป็นปัญหาอันเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงที่ยั่งยืน มาตรา 36 ได้กำหนดว่า “ข้อตกลงนี้ใช้บังคับแก่ทุกรัฐภาคีและไม่มีผลย้อนหลังไปกระทบต่อกิจกรรมหรือโครงการที่มีอยู่แล้ว (previously existing) ในวันที่ลงนามในสนธิสัญญานี้” ซึ่งหมายความว่าข้อตกลงนี้จะมีผลใช้บังคับกับโครงการใช้น้ำใดๆ ที่เกิดขึ้นภายในวันที่ 5 เมษายน 2538 เป็นต้นไปเท่านั้น ส่วนโครงการโขง ชี มูลนั้นเป็นโครงการที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นเวลาก่อนที่ข้อตกลงนี้จะใช้บังคับ จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาเป็นประการแรกว่า โครงการนี้จะตกอยู่ภายใต้ขอบเขตแห่งสิทธิและหน้าที่ของข้อตกลงนี้หรือไม่ และหากโครงการนี้ไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งข้อตกลงฉบับนี้แล้ว จะต้องใช้หลักกฎหมายระหว่างประเทศใดมาบังคับกับโครงการโขง ชี มูล

ในการพิจารณาประเด็นนี้ จำต้องทำความเข้าใจกับคำว่า “โครงการที่มีอยู่แล้ว” (Previous Existing) เสียก่อนว่ามีความหมายถึงโครงการเช่นไร แต่จากการพิจารณาข้อบทในข้อตกลงฯ นี้ กลับไม่ปรากฏว่าได้ให้คำจำกัดความของโครงการที่มีอยู่แล้วว่าหมายถึงโครงการในลักษณะใด คงมีแต่เพียงงานของสมาคมกฎหมายระหว่างประเทศที่บัญญัติไว้ใน Helsinki Rules มาตรา 8 เท่านั้น ที่กล่าวถึงโครงการที่มีอยู่แล้ว ซึ่งในบทบัญญัติดังกล่าวได้ให้คำจำกัดความของ “โครงการที่มีอยู่แล้ว” ว่า “การใช้น้ำที่ดำเนินการแล้ว (operational) ถือเป็นได้ว่าเป็นการใช้น้ำที่มีอยู่

กรณีที่ไม่มีความจำเป็นต้องก่อสร้าง ในเริ่มนับแต่เวลาที่ได้กระทำการใดที่ถือได้ว่าเป็นการดำเนินงาน”¹

คำจำกัดความนี้แสดงให้เห็นว่า “โครงการที่มีอยู่แล้ว” หมายถึง โครงการที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน แต่เนื่องจากในบทบัญญัติของ Helsinki Rules ต้องการแยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างการใช้น้ำที่เกิดขึ้นแล้วกับโครงการใช้น้ำในอนาคต ดังนั้น จึงให้ถือว่าโครงการที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันมีสถานะเป็น Existing Use นับตั้งแต่วันที่ลงมือก่อสร้างหรือดำเนินการใดๆที่มีผลเป็นการดำเนินการแล้ว ซึ่งเท่ากับว่า Helsinki Rules ต้องการให้โครงการเช่นนี้มีผลย้อนไปถึงเวลาที่ได้ลงมือก่อสร้างงาน

เมื่อโครงการที่มีอยู่แล้ว มีความหมายถึงโครงการที่ได้ดำเนินการแล้ว ดังนี้ หากพิจารณาอย่างผิวเผินจะเห็นได้ว่า โครงการโขง ชี มูล แม้จะได้เริ่มลงมือทำไปแล้วบางส่วน ก็น่าจะตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งข้อตกลงนี้ เพราะยังไม่ได้ดำเนินการใช้น้ำตามแผนการวางไว้ จนกว่าโครงการจะเสร็จครบถ้วน ซึ่งต้องใช้เวลากว่า 42 ปี แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากโครงการโขง ชี มูล เป็นโครงการขนาดใหญ่ที่สามารถแบ่งส่วนในการพัฒนาออกเป็นหลายส่วนได้ และเมื่อพัฒนาส่วนใดชิ้นสำเร็จแล้วก็จะดำเนินการในส่วนนั้นไปก่อน แล้วจึงค่อยพัฒนาส่วนอื่นๆของโครงการมาประกอบจนครบโครงการ และในขณะนี้ปรากฏว่าได้มีการก่อสร้างฝายบางส่วนของเขื่อนน้ำมูลเสร็จแล้ว พร้อมทั้งได้ดำเนินการไปแล้ว ได้แก่ฝายราษีไศล ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าโครงการบางส่วนของโขง ชี มูล ที่ได้พัฒนาแล้วเสร็จและดำเนินการก่อนที่ข้อตกลงนี้จะมีผลใช้บังคับจะไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งข้อตกลงนี้ และข้อตกลงนี้จะมีผลใช้บังคับแต่เฉพาะโครงการที่ดำเนินการภายหลังจากวันที่ 5 เมษายน 2538 เท่านั้น ส่วนโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วบางส่วนนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า น่าจะตกอยู่ภายใต้บังคับของ Joint Declaration of Principle for Utilization of the Water of the Lower Mekong Basin 1975 ซึ่งเป็นข้อตกลงเดิมก่อนที่จะมีการใช้บังคับของข้อตกลงใหม่นี้

¹ Helsinki Rules

Article VIII (2) A use that in fact operational is deemed to have been an existing use from the time of initiation of construction directly related to the use or, where such construction is not required, the undertaking of comparable acts of actual implementation.

2 สิทธิการใช้น้ำจากแม่น้ำมูล ชี ของประเทศไทย

ประเด็นนี้เป็นปัญหาอันสืบเนื่องมาจากขอบเขตการใช้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปที่ว่าด้วยการใช้น้ำจากแม่น้ำระหว่างประเทศมีเนื้อหาที่แตกต่างจากขอบเขตการใช้บังคับของข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงที่ยั่งยืน กล่าวคือ ตามหลักทั่วไปแล้วกฎหมายระหว่างประเทศมีขอบเขตการใช้บังคับเฉพาะกับลำน้ำระหว่างประเทศที่ไหลผ่านดินแดนของรัฐตั้งแต่ 2 รัฐขึ้นไปเท่านั้น ส่วนสาขาของแม่น้ำแม่น้ำระหว่างประเทศซึ่งอยู่ภายในดินแดนของรัฐแต่เพียงรัฐเดียว รัฐเจ้าของดินแดนย่อมมีอำนาจอธิปไตยที่จะใช้น้ำจากสาขาแม่น้ำดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร ภายใต้หลักกฎหมายระหว่างประเทศที่ว่า “ห้ามมิให้รัฐใดใช้สิทธิหรืออนุญาตให้ใช้สิทธิภายในดินแดนของตนในประการที่เป็นเหตุก่อให้เกิดความเสียหายต่อดินแดนของรัฐอื่น” เช่นที่ได้รับการรับรองไว้ในคดี Trail Smelter²

แต่บทบัญญัติในข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงที่ยั่งยืน มาตรา 5 บัญญัติว่า “การใช้น้ำจากระบบแม่น้ำโขง...” (Mekong River System) ซึ่งคำจำกัดความ “ระบบแม่น้ำโขง” มีความหมายครอบคลุมถึงน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินทั้งหมดที่ระบายลงสู่แม่น้ำโขง และไหลลงสู่ปากแม่น้ำที่ประเทศเวียดนาม ดังนั้น คำจำกัดความนี้ จึงครอบคลุมถึงการใช้น้ำจากแม่น้ำมูลและแม่น้ำชี ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำโขงที่อยู่ภายใต้อินแดนของประเทศไทยด้วย ทำให้การใช้น้ำจากแม่น้ำดังกล่าวต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงที่ยั่งยืน ดังนั้น จึงมีปัญหาคือว่าประเทศไทยยังมีสิทธิที่จะใช้น้ำจากแม่น้ำมูล และชี โดยอาศัยหลักอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนหรือจำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ต่างๆ ในข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงที่ยั่งยืน

ในประเด็นนี้เนื่องจากประเทศไทยได้ทำความตกลงกับประเทศอื่นๆ โดยกำหนดให้ข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงที่ยั่งยืน มีผลให้บังคับถึงระบบน้ำทั้งหมด ซึ่งรวมถึงแม่น้ำภายในด้วยนั้น ถือได้ว่าประเทศไทยยอมจำกัดการใช้อำนาจอธิปไตย อย่างเด็ดขาดเหนือแม่น้ำทั้งสองสายนี้แล้ว ดังนั้น ในการใช้น้ำจากแม่น้ำทั้งสองสายนี้ ประเทศไทยจึงต้องใช้น้ำ

² Dante A. Caponera, *The law of international resources* (Romes: Food and Agriculture Organization of the United Nations , 1980) p.P242

อย่างเป็นทางการและสอดคล้องกับหลักเกณฑ์อื่นๆ ในข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงที่ยั่งยืนด้วย

แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความเห็นว่า ประเทศไทยสามารถอ้างข้อเท็จจริงที่ว่าแม่น้ำทั้งสองสายนี้อยู่ภายในดินแดนของประเทศไทยทั้งหมด และมีต้นกำเนิดในประเทศไทย อันแสดงถึงความได้เปรียบทางกายภาพของประเทศไทยที่เหนือกว่าประเทศอื่นๆ เพื่อให้ประเทศไทยมีสิทธิใช้น้ำจากแม่น้ำสาขาของแม่น้ำดังกล่าวได้เหนือกว่ารัฐอื่นได้

3 สิทธิในการใช้น้ำอย่างเป็นทางการตามโครงการโขง ชี มูล

สำหรับประเด็นที่ว่า การใช้น้ำตามโครงการโขง ชี มูล เป็นการใช้น้ำอย่างเป็นทางการหรือไม่นั้น เป็นปัญหาอันสืบเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนแห่งบทบัญญัติของข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงที่ยั่งยืน มาตรา 5 ที่บัญญัติว่า “การใช้น้ำจากระบบแม่น้ำโขง (Mekong River System) ภายในดินแดนของตนอย่างเป็นทางการและสมเหตุสมผล สอดคล้องกับปัจจัยและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (all relevant factor and circumstances) , กฎเกณฑ์ (rule) ว่าด้วยการใช้น้ำและการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ ที่กำหนดไว้ในมาตรา 26 แห่งข้อตกลงนี้...” แต่ในขณะนี้กลับไม่ปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงหรือปัจจัยใดบ้างที่ได้กำหนดไว้ในข้อตกลงที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาการใช้น้ำอย่างเป็นทางการ และเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 26 ก็กำลังอยู่ในระหว่างยกร่าง ดังนั้นในเวลานี้จึงยังไม่มีเกณฑ์ที่ชัดเจนสำหรับใช้พิจารณาว่าโครงการใช้น้ำอย่างไรจึงถือว่าเป็นธรรม

ดังนั้นการพิจารณาว่าโครงการโขง ชี มูล เป็นการใช้น้ำอย่างเป็นทางการหรือไม่นั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าน่าจะนำเกณฑ์ที่เสนอโดยคณะกรรมการสิทธิการกฎหมายระหว่างประเทศที่ปรากฏใน Draft Articles หรือเกณฑ์ที่เสนอโดยสมาคมกฎหมายระหว่างประเทศที่ปรากฏใน Helsinki Rules มาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาไปพลางก่อน ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนจะขอให้เกณฑ์ที่เสนอไว้ใน Draft Articles มาตรา 6 เป็นเกณฑ์พิจารณาคั้งนี้คือ

1. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ อุทกศาสตร์ อากาศ ระบบนิเวศน์ และปัจจัยทางธรรมชาติอื่นๆ ข้อเท็จจริงในข้อนี้จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพของประเทศไทยที่มีส่วนในการเพิ่มปริมาณน้ำให้แก่แม่น้ำโขง ดังนี้

ก. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ลุ่มน้ำในแม่น้ำโขงอาจแบ่งได้เป็น 6 ส่วนด้วยกันดังตารางต่อไปนี้³

ประเทศ	ตารางกิโลเมตร	ร้อยละ
จีน	162,760	21
เมียนมาร์	21,960	3
ลาว	195,060	25
ไทย	178,080	23
กัมพูชา	152,440	20
เวียดนาม	65,440	8
รวม	775,740	100

ข ปริมาณน้ำฝน หมายถึง ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงในพื้นที่ลุ่มน้ำของประเทศต่างๆ ดังจะเห็นได้จากตารางต่อไปนี้⁴

(ปริมาณน้ำฝนรายปีเฉลี่ย)

ประเทศ	พ.ท.รับน้ำฝน ตารางกิโลเมตร	มิลลิเมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร	ร้อยละ
จีน	162,760	3,705	603,026	37
เมียนมาร์	21,960	1,810	39,748	2.4
ลาว	195,060	1,825	355,985	21.8
ไทย	178,060	1,490	265,339	16.3
กัมพูชา	152,440	1,632	248,782	15.3
เวียดนาม	65,440	1,787	116,941	7.2
รวม	775,740	-	1,629,821	100

³ กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน, รายงานการศึกษาคำกรใช้น้ำจากแม่น้ำโขงตามโครงการโขงชี มูล, กรุงเทพฯ : สิงหาคม 2536 หน้า 7

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8

จากลักษณะทางภูมิศาสตร์และปริมาณน้ำฝนที่แสดงในตารางข้างต้นนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความได้เปรียบในทางกายภาพของประเทศไทยที่มีส่วนในการเพิ่มปริมาณน้ำแก่มแม่น้ำโขง ดังนั้น ประเทศไทยจึงสามารถจะหยิบยกข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบทางกายภาพเช่นยขึ้นอย่างกับรัฐภาคีอื่น เพื่อให้คนมีสิทธิดำเนินงานตามโครงการโขง ชี มูลได้

2 ความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐสำน้ำที่เกี่ยวข้อง

สำหรับในประเด็นเรื่องความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น เนื่องจากในเวลานี้ประเทศไทยมีความจำเป็นเป็นอย่างมากที่ต้องใช้น้ำจากแม่น้ำโขง มาใช้แก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ตลอดจนเพื่อการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้น ประเทศไทยจึงสามารถอ้างความจำเป็นในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้มีสิทธิใช้น้ำตามโครงการโขง ชี มูลได้

3 การใช้น้ำในปัจจุบันของรัฐสำน้ำ

ข้อเท็จจริงในเรื่องการใช้น้ำในปัจจุบันของรัฐสำน้ำเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ประเทศไทยจะสามารถหยิบยกขึ้นอ้าง เพื่อให้คนมีสิทธิใช้น้ำตามโครงการ โขง ชี มูล ได้ เพราะในขณะนี้ปรากฏว่ามีปริมาณน้ำจากแม่น้ำโขงอีกเป็นจำนวนมากที่ไหลออกสู่ทะเลโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ ดังนั้น หากประเทศไทยจะนำน้ำส่วนที่ไม่ได้ใช้นี้มาใช้พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว ย่อมไม่กระทบต่อการใช้น้ำของรัฐใด เพราะเป็นการนำน้ำส่วนที่เหลือเกินความจำเป็นในการใช้มาใช้ให้เกิดประโยชน์

4 ผลกระทบจากการใช้น้ำของรัฐสำน้ำที่เกิดขึ้นรัฐสำน้ำอื่น

ประเด็นเรื่องผลกระทบของโครงการโขง ชี มูล ถือได้ว่าเป็นประเด็นที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากเกรงกันว่าปริมาณน้ำที่ลดลงเนื่องจากการดำเนินโครงการ จะก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นอันตรายแก่รัฐอื่นได้ แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นว่าปริมาณน้ำที่นำมาใช้ในโครงการทั้งหมดมีจำนวนเพียง 6,580 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ในขณะที่ปริมาณน้ำที่ไหลถึงลงทะเลโดยเปล่าประโยชน์มีถึงปีละ 475,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่นำมาใช้ในโครงการจึงเป็นปริมาณเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งหากเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์แล้วประมาณว่าจะมีปริมาณน้ำที่นำมาใช้ในโครงการนี้เป็นเพียงร้อยละ 1.38 ของปริมาณน้ำที่ไหลถึงลงทะเลเท่านั้น ปริมาณน้ำที่ล้นไปเพียงเล็กน้อยนี้จึงไม่น่าจะส่งผลกระทบต่อรัฐใดๆ อีกทั้งปริมาณน้ำที่ลดลงก็เป็นปริมาณน้ำในส่วนที่เหลือเกินกว่าความต้องการใช้ของทุกรัฐอยู่แล้ว

นอกจากนี้แล้ว ในการดำเนินโครงการโขง ชี มูล ประเทศไทยยังได้คำนึงถึงอัตราการไหลต่ำสุดของแม่น้ำโขงในฤดูต่างๆ แล้ว กล่าวคือ การนำน้ำจากแม่น้ำโขงมาใช้ในฤดูต่างๆ จะไม่กระทบต่ออัตราการไหลต่ำสุดของน้ำในแม่น้ำโขง ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงปริมาณการสูบน้ำจากแม่น้ำโขงตามแผนพัฒนาโครงการโขง ชี มูล ระยะที่ 1⁵

หน่วย : ลูกบาศก์เมตร/ วินาที

เดือน	ปริมาณน้ำต่ำสุด*	Dependable Flow 80%**	ปริมาณน้ำสูงสุดที่จะนำมาใช้ได้***	อัตราสูบน้ำวันละ 24 ชม.	อัตราสูบน้ำวันละ 21 ชม.
เมษายน	872	990	118	92	105
พฤษภาคม	937	1,314	377	56	64
มิถุนายน	2,111	2,469	358	43	49
กรกฎาคม	3,615	4,852	1,227	38	44
สิงหาคม	4,808	9,483	4,675	38	44
กันยายน	5,727	9,066	3,339	59	68
ตุลาคม	4,074	5,630	1,556	56	64
พฤศจิกายน	2,205	3,053	848	95	109
ธันวาคม	1,612	1,986	372	94	108
มกราคม	1,271	1,531	260	92	105
กุมภาพันธ์	1,020	1,211	191	95	109
มีนาคม	792	974	182	92	105

*ปริมาณน้ำต่ำสุด หมายถึงปริมาณน้ำต่ำสุดเฉลี่ยที่รวบรวมไว้ในรอบ 37 ปี

**Dependable Flow หมายถึงอัตราการไหลของน้ำค่าหนึ่งซึ่งประกันได้ว่าอัตราการไหลของน้ำระดับนี้ จะต้องมีในระดับความน่าจะเป็น (probability)ค่าหนึ่ง

***ปริมาณน้ำสูงสุดที่นำมาใช้ได้นี้ เป็นค่าต่างระหว่าง Dependable Flow ที่ 80% กับปริมาณน้ำต่ำสุดโดยเฉลี่ย

⁵ กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน , รายงานการศึกษาการใช้น้ำจากแม่น้ำโขงตามแผนพัฒนาโครงการโขง ชี มูล (กรุงเทพ, สิงหาคม 2536) หน้า 24.

จากตารางนี้จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าประเทศไทยจะการผันน้ำในฤดูใดก็ตาม ปริมาณน้ำต่ำสุดโดยเฉลี่ยของแม่น้ำของก็จะไม่ถูกระกวน ดังนั้น รัฐบาลน้ำจึงได้รับหลักประกันว่าจะมีน้ำใช้ทุกฤดูกาล เพราะโอกาสที่จะเกิดความเสียหายเนื่องจากปริมาณน้ำที่ลดลงจึงเป็นไปได้ยาก

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การดำเนินการตามโครงการโครงการ ชี มูล เป็นการใช้สิทธิอย่างเป็นธรรมแล้ว

4. ประเทศไทยมีหน้าที่ต้องแจ้งและปรึกษาหารือกับคณะกรรมการร่วมก่อนดำเนินการ โขง ชี มูล หรือไม่

ในประเด็นเรื่องหน้าที่แจ้งและปรึกษาหารือ นั้น ข้อตกลงความร่วมมือในการพัฒนาลุ่มน้ำโขงที่ยั่งยืน กำหนดให้รัฐมีหน้าที่แจ้งและปรึกษาหารือ ต่อเมื่อ

1. โครงการใช้น้ำ (Proposed Used) ของรัฐ เป็นการใช้น้ำจากระบบแม่น้ำโขงในลักษณะต่างๆ นอกจากใช้ในครัวเรือน และการใช้เพียงเล็กน้อย (Domestic and Minor Use) ที่ไม่มีผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อการไหลของน้ำในลำน้ำประธาน

2. โครงการใช้น้ำเป็นการใช้น้ำจากแหล่งน้ำต่อไปนี้

A การใช้น้ำภายในลุ่มน้ำ (intra-basin uses) และการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ (inter-basin) จากสาขาของแม่น้ำโขง รวมทั้งแม่น้ำตลสาบ ต้องแจ้ง (Notification) ให้คณะกรรมการร่วมทราบ

B การใช้น้ำจากลำน้ำประธาน

1 ในช่วงฤดูฝน

a) การใช้น้ำภายในลุ่มน้ำ ต้องแจ้งให้คณะกรรมการร่วมทราบ

b) ....

2 ในช่วงฤดูแล้ง

a) การใช้น้ำภายในลุ่มน้ำ ต้องปรึกษาหารือกับคณะกรรมการร่วมก่อน (Prior Consultation)

b) ...

จากเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้นี้ จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาเพียงประการเดียวว่า การใช้น้ำตามโครงการ โขง ชี มูล เป็นการใช้น้ำที่มีผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อการไหลของน้ำในลำน้ำประธานหรือไม่ เพราะหากว่าการใช้น้ำตามโครงการ โขง ชี มูล ก่อให้เกิดผลกระทบที่ร้าย

แรงต่อลำน้ำโขงและประเทศไทยมีหน้าที่แจ้งและปรึกษาหารือ แต่ในประเด็นเห็นว่า เนื่องจากแม่น้ำโขงมีปริมาณน้ำที่ไหลที่ถึงทะเลถึงปีละ 475,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ในขณะที่ประเทศไทยจะผันน้ำมาใช้เพียง 6,580 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งคิดเป็นเพียงร้อยละ 1.38 ของปริมาณน้ำทั้งหมดที่มีอยู่ในแม่น้ำโขง และโครงการนี้ ยังผันน้ำโดยคำนึงถึงอัตราการไหลต่ำสุดของน้ำด้วยการใช้น้ำตามโครงการจึงไม่น่าที่จะก่อให้เกิดผลกระทบที่ร้ายแรงต่อการไหลของน้ำในแม่น้ำโขงได้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการดำเนินโครงการ โขง ซี มูล ประเทศไทยไม่มีหน้าที่ต้องแจ้งหรือปรึกษาหารือกับคณะกรรมการร่วมก่อนจะดำเนินโครงการ